JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)
Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 23.11.2022
Published /Yayınlanma 30.12.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Elpeze Ergeç, N. (2022). Tarım iletişim dersi; lisans müfredatı geliştirme önerisi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research, 9*(90), 2702-2710.
http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3410

Prof. Dr. Nüket ELPEZE ERGEÇ
http://orcid.org/0000-0003-4591-7982
Çukurova Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, Adana / TÜRKİYE

Issue/Sayı: 90 Volume/Cilt: 9 jshsr.org ISSN: 2459-1149

TARIM İLETİŞİM DERSİ; LİSANS MÜFREDATI GELİŞTİRME ÖNERİSİ

AGRICULTURE COMMUNICATION COURSE; UNDERGRADUATE CURRICULUM DEVELOPMENT PROPOSAL

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, tarım iletişimi alanın iletişim alanıyla birlikte nasıl ortaya çıktığı, alanın uluslararası örneklerini inceleyerek lisans düzeyinde ders içeriğinin neler olabileceğine dair öneri sunmaktır. "Tarım iletişimi", doğal olarak hem "tarım" hem de "iletişim" literatürünün bir parçası olan tarım ile ilgili paydaşlar arasında tarımla ilgili bilgiler hakkında iletişime odaklanan bir alandır. Türkiye'de Tarımsal Yayım ve Haberleşme başlığı ile uygulamada görülen alanın, iletişimin güncel teknikleri ve dinamik yapısı ile yeniden biçimlendirilmesi ve iletişim alanın bilgi ve teknikleri ile ele alınması tarım iletişimi olarak yorumlanır. Dünyada yapısal fonksiyonalist yaklaşımla Tarım İletişimi olarak kavramsallaştırılan ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim verilen bu alanın, ziraat eğitiminde uygulanabilirliği ve bu alanda tarım iletişimcilerinin nasıl eğitim alması gerektiği kaygısı ile bu çalışma yapılmıştır. Amaç tarım iletişimi eğitimin günümüz eğitim koşullarına nasıl deneyimlenebileceğinin bulgulamaktır. Bu amaçla Tarım İletişimi müfredatına ilişkin bir odak grup çalışması yapılmıştır. Bu odak grupla birlikte oluşturulan öğrenim kazanımları paralelinde ders içeriği uygulamaya konulmuştur. Disiplin olarak, köklü iki alanı etkili bir şekilde bağlamayı amaçlayan bu çalışma, Tarım iletişimi dersinin kurgulanmasını içermektedir.
Anahtar Kelimeler: Tarım İletişimi, müfredat geliştirme, odak grup çalışması, yapısal fonksiyonalist yaklaşım.

ABSTRACT

The aim of this study is to present a suggestion about how the field of agricultural communication emerged with the field of communication, and what the content of the undergraduate course could be by examining the international examples of the field. "Agriculture communication" is a field that focuses on communication about agriculture-related information between agriculture-related stakeholders, which is naturally part of both the "agriculture" and "communications" literature. Reshaping the field seen in practice with the title of Agricultural Extension and Communication in Turkey with the current techniques and dynamic structure of communication and handling it with the knowledge and techniques of the field of communication are interpreted as agricultural communication. This study was carried out with the concern of the applicability of this field, conceptualized as Agricultural Communication in the World, at the associate, undergraduate, and graduate levels, with a structural functionalist approach in agriculture education and how agricultural communicators should be trained in this field. The aim is to find out how agricultural communication education can be experienced in today's educational conditions. For this purpose, a focus group study was conducted on the Agricultural Communication curriculum. In parallel with the learning outcomes created with this focus group, the course content was put into practice. This study includes the construction of the Agriculture communication course, which aims to connect two deep-rooted fields effectively as a discipline.
Keywords: Agriculture Communication, curriculum development, focus group work, structural functionalist approach.

1. GİRİŞ

İletişim insanlık tarihi kadar eski bir alan olmakla birlikte, iletişim bilimi, çoklu kuramsal yaklaşımlarla biçimlenmiş trans-disipliner bir alan olarak 19.yüzyılın sonlarında kendinden söz ettirmeye başlar. Gelişen sosyal, düşünsel ve teknolojik ortamların yarattığı ihtiyaç, bu alanın ortaya çıkmasına neden olmuştur. İletişim alanının disiplinler arası olmasının iletişim eğitimine de yansıdığı gözlemlenmiştir. Televizyonun ve radyonun insan hayatına dahil olması neredeyse bir yüz yıl öncesine dayanır. Gazete ise çok daha önceki yüzyılın iletişim aracıydı. Günümüzde ise ağ üzerinden iletişim, gerek kişiler gerekse kurumlar için çok önemli imkânlar sunmaktadır. Simonson ve Peters (2008), iletişim alanın kurucularını; Alman sosyolog Albert Schäffle (1862), Alman ekonomist ve gazetecilik alanın kurucu akademisyenlerinden sayılan Karl Bücher (1883), sosyolog Max Weber (1920), Amerikalı eğitimci Karl Jaeger (1955), Fransız sosyolog Gabriel Tarde (1904), Fransız siyaset bilimci ve sosyolog Alexis de Tocqueville (1859) olarak belirtir. Ekonomist, siyaset bilimci, sosyolog gibi farklı alanlardan düşünürler iletişim alanının kurucularından kabul edilmesi alanın çok disiplinli özelliğini ortaya koyar. İletişim araç ve yöntemlerinin alana dahil olması sadece bu araçların toplumlar tarafından nasıl kullanıldığı, ne tür ilişki biçimleri ürettiğinin ötesinde bu araçların bireyler ve toplumlara etkileri, dönüştürme güçleri, iktidar ve güç ilişkilerini de sorgulamayı beraberinde getiriyor ki bu tek başına sosyoloğun ya da ekonomistin çözebileceği bir olgunun ötesinde olup işbirliği gerektirmektedir. Laswell, 1948'de "kim, neyi, hangi etki ile hangi kanaldan söylüyor" yaklaşımı ile iletişim çalışmalarının çerçevesini çizer. Bu yaklaşım gazetecilikte editoryal süreci açıklayan kapı tutucular, içerik analizi, izleyici analizi ve insanların yeni bilgiyi nasıl öğrenip kullandıklarını açıklayan difüzyon analizi gibi yöntemlerin gelişmesine neden olur. Shanon-Weaver'ın (1949) matematiksel iletişim modeli ise basit iletişim sürecini kaynak, mesaj, alıcı ve kanal gibi bir yapıda açıkladığı görülür. 1950 ile 1970'ler İletişim çalışmalarının "iletişim" ve "kitle iletişim" olarak gazetecilik okullarında devam ettiği ve yapısal fonksiyonalizm yaklaşımı ile sosyal bilimlerin farklı alanlarından beslendiği görülür. Kitle iletişim araçlarının güç ve iktidar ilişkilerinin aracı olması ile birlikte iletişim alanında eleştirel düşünce, Frankfurt okulu ve kültürel çalışmalar yaklaşımları da yer almaya başlar.

Türkiye'de iletişim üst kavramı ile ifade edilen Gazetecilik, Sinema-Televizyon, Reklam ve Halkla İlişkiler gibi bölümlerde yükseköğrenimin 1950 yıllarında başladığı görülür. Türkiye'de gazetecilik alanı ile başlayan ilk iletişim eğitimi, yetmiş yıl öncesine dayanmaktadır. 1950'de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü Yönetmeliğinin Milli Eğitim Bakanlığı'nca onaylanması ile gazetecilik eğitimi başlar. Enstitüde başlayan iletişim eğitimi, 1965 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın-Yayın Yüksekokulu ile daha bağımsız bir kimlik kazanır. Ülkemizde 1992 yılında 3837 sayılı yasa ile Basın Yayın Yüksek Okulları İletişim Fakültelerine dönüştürülür (Ergeç, 2014).

İletişim alanın dünyada okullaşması oldukça eskidir. Dünyada çağdaş anlamda iletişim/gazetecilik eğitimi 1908 yılında ABD'de Missouri Üniversitesinde kurulan gazetecilik okulunda ilk kez başlar. The University of Texas at Austin, Moody College of Communication tarihçe kısmında, şu anda İletişim Çalışmaları bölümü olan "Topluluk Önünde Konuşma Bölümü" nün 1899'da kurulduğu ve Gazetecilik Okulunun 1914'te eğitime başladığı, kampüste yayıncılığa erken ilginin Radyo-Televizyon-Sinema Bölümü'nün kurulmasıyla sonuçlandığı, 1921'de radyo iletişiminde deneysel çalışmalar yürütmek için bir radyo istasyonu kurulduğu ve 1930'larda Teksas'taki ilk televizyon yayının Austin kampüsünde başladığı ve yayıncılığa ilişkin eğitim programlarının ise 1939'da kurulduğu belirtilir (URL1).

Tarım İletişim alanın teorik arka planın temel iletişim ve sosyolojik yaklaşımlarda olduğu gibi yapısal fonksiyonalist düşünceden beslendiği görülür. Tucker'e (1996) göre, erken dönem tarım iletişimi ve ana akım iletişim çalışmalarının ortaya çıkmasında ve güçlü bir biçimde kurulmasında 1960'da Ulusal Tarım İletişimi Projesi (National Project of Agricultural Communication) etkili olmuştur. Miller (1995) bu projeyle tarım iletişim alanında yapılan akademik çalışmaların desteklendiğini, tarım iletişiminde iletişim araç, yöntem ve yaklaşımların kullanılması istenerek Tarım İletişimi alanın akademik alana girmesinin sağlandığını, kurslar ve okulların ülke genelinde yaygınlaştığını bahseder.

Ülkemizde tarım ve iletişim alanını bir araya getiren akademik bir yapı olmadığı gibi, ulusal bir destekte bulunmamaktadır. Tarım iletişimi, ABD'de iletişim eğitimine paralel olarak basılı tarım gazeteciliğinin ilk başlangıcından itibaren gelişen bir akademik program olmuştur. Yeniliklerin yayılma yaklaşımı temelinde teknolojinin değişen doğası ve giderek daha fazla kentleşen çeşitli

kitlelerle iletişim kurma ihtiyacı nedeniyle, tarım iletişimi halkla ilişkiler, pazarlama, yayıncılık ve web tabanlı iletişimi içerecek şekilde değişti ve sonuç olarak birçok profesyonel tarım iletişimcisinin rol ve sorumluluklarını etkilediği görülür (Miller, Maples, Rucker, Buck & Parks, 2020). ABD'de çok sayıda tarım kurumu, akademi ve devlet kurumu halkla ilişkiler ve tarım ticaretinde reklamcılıkta iletişimle ilgili kariyerlere hazırlayan sınıflar/modüller ve programlar sunmaktadır.

2. DÜNYADA TARIM İLETİŞİM ALANIN ORTAYA ÇIKIŞI

Dünyada tarım iletişim alanı yeni bir alan olmayıp iletişim süreçlerinin ortaya çıktığı döneme denk gelir. Amerika Birleşik Devletlerinde ilk tarım iletişim programlarının arazi hibesi olan üniversitelerin yaptıkları çalışmaları yaymak için geliştirildiği görülür (Duley, Jensen ve O'Brien, 1984). Iowa Eyalet Üniversitesinin, 1905'te tarım gazeteciliği dersleri veren ilk kurum olduğunu belirten Duncan (1957), aynı üniversitenin 1920'de Tarım Gazeteciliği alanında lisans derecesi sunan ilk eğitim kurumu olduğunu söyler. Aslında bu tarihlere bakıldığında İletişim alanında "gazetecilik" eğitiminin ilk başlangıcından itibaren "tarım gazeteciliğinin" de eğitim süreçlerinde yer aldığı görülür. 1928'de tarım gazeteciliği dersleri veren toplam yedi kolej olduğunu belirten kaynaklar vardır. 1960'lar boyunca, tarımsal gazetecilik programlarında önemli bir büyüme dönemi yaşanır (Weckman, Witham & Telg, 2000). Texas Tech Üniversitesinde "tarım iletişimi" programı 1973'te başlar. Tarihsel bir vaka çalışması araştırma tasarımı kullanan Aherns ve Gibson (2013), önceki 40 yıl boyunca açılan kursları, etkinlikleri ve bölüm yayınlarını araştırır. Program ilk olarak tarımsal iletişim seçeneğini sunmasına rağmen, bu uzmanlık alanında bir lisans derecesinin oluşmasının yaklaşık 20 yıl sürdüğü bilinmektedir. 1975'e gelindiğinde çoğu program kendilerini "tarım gazeteciliği" yerine "tarım iletişimi" olarak tanımlar (Evans, 1994).

Aherns ve Gibson (2013), Teksas Tech Üniversitesi (TTÜ) tarım iletişimi lisans eğitiminin nasıl geliştiğine ilişkin yaptığı araştırmada, bölümün sürekli değişim ve gelişim gösterdiğini bulgular. 1973 yılından itibaren yapılan ders eklemeleri ile 1988 yılında müfredata dört ders daha eklendiğini ve zorunlu tarım iletişimi ders saatini 24'e çıkararak, ayrıca 16 saat kitle iletişim dersi verildiğini bulgular. AGED 2301 Introduction to Agricultural Education and Information Systems (Tarım Eğitimine ve Bilgi sistemlerine Giriş), AGED 3200-Writing for Agriculture (Tarımda Yazım teknikleri), AGED 3303-Communicating Agriculture to the Public (Toplum için Tarım İletişimi), AGED 4100-Seminar in Communications (İletişim Semineri) bu derslerden bazılarıdır. 1993'te bölümün adı, Aherns ve Gibson'un (2013) ifadesiyle tarım iletişim programının büyümesini ve popülaritesini yansıtan, bugün hala adlandırıldığı gibi "Department of Agricultural Education and Communications" (Tarımsal Eğitim ve İletişim Bölümü) olarak değiştirilir. Tarım İletişimine Giriş, Tarım iletişiminde staj, tarım iletişiminde temel problemler, tarım iletişimi yayını geliştirme, tarımda dijital iletişim, tarımda web tasarım, tarımda güncel konular, tarım yayıncılığı başlığında dersler verilmeye başlanır. Gelinen noktada Teksas Tech Üniversitesinde 2007 yılında Tarımsal İletişim Bilimleri Yüksek Lisans programı, 2011 tarihinde Tarımsal İletişim ve Eğitim Felsefe Doktora programı başlamıştır. Sürdürülebilir tarım çalışmaları için önemli olduğu düşünülen tarım iletişimi lisans programı, öğrencilerin hem iletişim ve kitle iletişiminde hem de tarımda uzmanlaşmasını sağlar.

1991 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kolejlerde ve üniversitelerde 30'dan fazla tarım iletişimi lisans programı olduğu görülür (Doerfert & Cepica, 1991). 2015 itibariyle, Amerika Birleşik Devletleri'nde lisans ve lisansüstü olarak 48 tarım iletişim akademik programı tanımlanmıştır (Miller, Large, Rucker, Shoulders & Buck, 2015). ABD'deki öğrenciler ayrıca önlisans (iki yıllık lisans), yüksek lisans ve doktora derecelerinin yanı sıra çeşitli yan dallar ve sertifikalar alabilmektedirler. Large'ın (2014) ABD programlarıyla ilgili araştırması, tarım iletişimi öğrencilerinin Tarımsal İletişim Yasası, İletişim Kampanyaları, İletişim Teorisi, Tarımda Elektronik İletişim, Etik dahil olmak üzere çeşitli dönemlik iletişim ve kitle iletişim dersleri almaları gerektiğini bulgular. Tarım iletişimcileri öncelikle tarımcılar olmadığı, ancak tarım ve gıda konuları, sorunları ve teknolojileri hakkında özel bilgiye sahip iletişimciler olduğu, bu alanda profesyonel iletişimciler geliştirmek için, öğrencilerin tarım bilimi ve teknolojisi derslerine ek olarak kitle iletişim derslerini tamamlamaları gerekir (Sprecker ve Rudd, 1998). Bu dersler, Corder ve Irlbeck'in (2018, s. 190) "iyi yazma, uygun planlama, görüşme, sözlü beceriler ve halkla ilişkiler"in en eski tarım iletişimi müfredatları için önemli olduğu ve günümüzde önemli olmaya devam ettiği yönündeki gözlemi ile uyumludur. Weckman vd. (2000) ABD üniversitelerinde lisans tarım iletişimi programlarını inceler ve bu kurumlardaki müfredatın çok çeşitli olduğunu görürler. Sprecker ve Rudd (1998), uygulayıcıların, öğrencilerin bir dizi alanda, özellikle de yazma becerisinde sağlam iletişim becerileri geliştirmeleri gerektiğini vurgular. Bailey-Evans (1994), yeni veya gelişmekte olan tarım iletişim programlarının endüstrinin ve *geleceğin*

profesyonellerinin ihtiyaçlarını karşılamak için bir rehber olarak kullanabileceği bir model müfredat geliştirilmesini gerektiğini önerir. Bu modelin, tarımsal iletişimde belirlenen disiplinlere ve yeterliliklere dayanmasını tavsiye ederler (Bailey-Evans, 1994).

Miller vd. (2020) tarım iletişiminin akademik disiplini Amerika Birleşik Devletleri'nde iyi kurulmuş olmasına rağmen, Birleşik Krallıkta önemli bir varlığı olmadığını fark ederler. Tarımsal haberleşme mesleğinin ülke genelinde yerleşik olmasına rağmen durum böyledir. Birleşik Krallık kurumlarındaki yöneticiler bu disipline müfredat eklemeyi düşündüklerinden, işverenlerin tarımsal iletişim mezunlarından bekleyebilecekleri yetkinlikleri ve ayrıca öğrencilerin ne öğrenmeyi bekleyeceklerini anlamaları önemlidir. Bu tür algıları tanımlayan ampirik veriler, Birleşik Krallıkta disiplinin kavramsallaştırılmasını ve gelişimini daha da ileriye gitmesi için 22 tarım iletişim uzmanı ve 67 ziraat öğrencisi üzerine uygularlar. Veriler, tarım öğrencilerinin ve tarım iletişimi profesyonellerinin algılarının genellikle istatistiksel olarak farklı olmadığını göstermiştir. ABD'de tarım iletişim müfredatına rehberlik eden yeterliliklerin çoğu hem İngiltere'deki profesyoneller hem de öğrenciler için önemli olarak algılanırken, her iki grup da yazma becerileri ve genel iletişim becerileri gibi yeterliliklerin İngiltere'deki olası tarımsal iletişim mezunları için özellikle önemli olduğunu bulgularlar. Birleşik Krallık'ta iletişim mesleğinde bir tarımsal iletişim akademik disiplinine olan ihtiyacı ve öğrencilerin, fakültelerin ve tarımsal iletişim mezunlarının potansiyel işverenlerinin tercihlerini araştırmanın önemli olduğu sonucuna ulaşırlar. Birleşik Krallık'ta tarımsal çalışmalar, üniversite düzeyinde en hızlı büyüyen disiplinler arasındadır Truss'a göre 2016 yılında 19.000 öğrenci tarım ve ilgili konularda eğitim görmektedir (Truss, 2016). Birleşik Krallıktaki kolej ve üniversitede yürütülen çalışmaları ilişkin incelemeler yapan Miller vd., (2020), hayvan bilimi, tarım ekonomisi, gıda bilimi, bahçecilik, mahsul ve toprak bilimleri dahil olmak üzere tarımla ilgili çok sayıda disiplinde akademik çalışma olduğunu görürler. İngiltere'de kolej ve üniversite düzeyinde sunulan sınıflar/modüller ve akademik derece programları ile İngiltere'deki tarım iletişimi sektörünün ihtiyaçları arasında uyumsuzluk olduğu sektörde görülür. İngiltere merkezli Farmers Guardian tarım dergisi editörü, ya tarımda yetenekli ya da gazetecilik ve iletişimde yetenekli adayları işe aldığını bildirir. Ancak genel olarak Birleşik Devletlerin eğitim sisteminde iletişim alt başlıklarının ders içeriklerine entegre edildiği görülür. Örneğin Writtle Üniversitesi Tarım bölümünde tarım hedef kitlelerine karşılıklı saygı, kültürel farkındalık ve kapsayıcılık temel değerlerin öğretmeyi hedefledikleri özellikle sürdürülebilirlik için temel iletişim beceri ve yöntemleri verdikleri ders içeriklerinde yer almaktadır.[1] Miller vd. (2020) İngiltere'deki profesyonel gazeteci ve tarım iletişim uzmanları için yazma becerileri ve genel iletişim becerileri gibi yeterliliklerin İngiltere'deki olası tarımsal iletişim mezunları için özellikle önemli olduğunu bulgularlar. 1922'den beri faaliyet gösteren köklü bir yayın kuruluşu BBC Birleşik Krallıkta 42 dilde yaptığı yayınlarla tarım iletişimini yayıncılık alanında başarı ile yürütürken bir okul gibi kendi haberci ve yayıncılarını da yetiştirerek İngiltere'nin kitlelere yönelik tarım iletişimi misyonunu da başarılı biçimde yerine getirdiği söylenebilir. Örneğin BBC Radio4'te yayınlanan "Farming Today" başlıklı tarım, çiftçilik ve kırsal çalışmalara ilişkin radyo programının her sabah yayınlanarak ortalama bir milyon kişiye ulaştığı bilinmektedir. Aynı program yine dijital teknolojileri kullanarak podcast yayınları ile de çiftçilere ulaşmaktadır.

Ülkemizde akademideki karşılığı "Yeni Bir Akademik Disiplin Olarak Tarımsal İletişim: Türkiye Bağlamında Bir Araştırma" Başlıklı Budak (2020)'ın yapmış olduğu çalışmadır. Bir disiplin olarak bu çalışmanın da önerdiği Tarım İletişimi, ülkemizde geliştirilmesi geren bir alandır. Tarım iletişimi lisans programı, öğrencilerin hem kitle iletişiminde hem de tarımda uzmanlaşmasını sağlar. İletişim bileşeni, gazetecilik, konuşma, halkla ilişkiler, fotoğrafçılık ve reklamcılık alanlarında önceden belirlenmiş derslerden oluşur. Öğrenciler, ilgi duydukları alanlarda uzmanlaşmalarına ve tarım konusundaki genel bilgilerini pekiştirmelerine olanak tanıyan teknik tarım kursları seçerler. Tarım iletişimindeki kariyer örnekleri, iletişim uzmanı, fotoğrafçı, lobici, editör, muhabir, halkla ilişkiler uzmanı, etkinlik planlayıcısı, kameraman ve grafik tasarımcıdır. Tarım iletişim uzmanları, ulusal yayınlar, televizyon istasyonları, emtia grupları ve büyük tarımsal etkinlikler dahil olmak üzere çeşitli profesyonel iletişim kuruluşlarıyla staj yaparken uygulamalı deneyim kazanabilirler. Tarım iletişimi alanında uzmanlaşan kişiler; tarıma ilişkin medya ve halkla ilişkiler içerikleri üretebilir, tarımsal sergiler kurabilir ve broşürler oluşturur, medya röportajları yapabilir, haber bültenleri hazırlar ve düzenler, halkla ilişkiler faaliyetleri gerçekleştirir, web sitesi geliştirebilir, tarımsal okuryazarlığı teşvik eden makaleler yazabilir, tarım ürünleri için reklam/pazarlama planı geliştirebilir, tarım

[1] URL2

kuruluşları için stratejik iletişim planı hazırlayabilir, tarım faaliyetleri için tanıtım materyalleri tasarlayabilir ve tarım ile iletişim tekniklerini bir araya getirecek sayısız çalışma yapabilir.

3. YÖNTEM

3.1. Çalışmanın Amacı

Çalışma, tarım iletişimine ilişkin tarım alanındaki uzmanların düşüncelerini alma, bu başlıkta bir dersin içeriğine ilişkin görüşlerini değerlendirme ve dersin öğrenme çıktılarının neler olabileceğine ilişkin beklentilerini gözlemlemeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada, tarım içeriklerinin hedef kitle üzerinde yaygınlaştırılması ve kullanılmasına ilişkin, iletişim araç ve tekniklerinin geleneksel ve güncel yaklaşımlarının nasıl kullanılacağına dair lisans programı ders içeriğinin geliştirilecek verilere ulaşılacaktır. Ayrıca, tarım iletişimi üst başlığında, tarım gazeteciliği, tarım reklamcılığı, tarımsal haber, tarım fotoğrafçılığı, tarımda hedef kitle analizleri gibi iletişim teknik ve yöntemlerinin tarımla ilişkilendirildiği akademik çalışmaların yapılmasına ilişkin farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır. Bu amaçla, Çukurova Üniversitesi (ÇÜ) Tarımsal Yayım, Haberleşme Uygulama ve Araştırma Merkezi koordinasyonunda, Ziraat Fakültesi ve İletişim Fakültesi öğretim üyeleri, TAYEM yetkilileri, basın temsilcileri örnekleminde odak grup çalışması yapılmıştır. BBP439 Tarım İletişimi I ve II (2 kredi ve 3 AKTS) ders içeriği geliştirilerek Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünde uygulanmaya başlanmıştır.

3.2. Çalışmanın Önemi

Tarım iletişimcileri, tarım dünyasında aslında hayati bir rol oynamaktadır. Dünyanın dört bir yanındaki ziraat alanını temsil eden bu kişiler, tarım içeriklerini tarımla ilgili olan ve olmayan insanlara etkili bir şekilde iletme becerisine sahiptir. Nüfusun büyük bir yüzdesi tarımsal anlayıştan yoksun olduğu için, tarım iletişimcilerin güncel konular ve olaylar hakkında zamanında ve doğru bilgi vermesi önemlidir. Tarımsal konular medyada öne çıkmaya başladıkça etkili tarım iletişimcilerine olan ihtiyaç artmaya devam edecektir. Geliştirilen bu ders ile öğrencilerin tarımsal bilgilerini iletimi için gazetecilik, iletişim ve yayıncılık ilkelerini öğrenmeye hazırlayarak tarım konularını etkili yollar kullanmalarına ilişkin gerekli alt yapıyı sağlayabileceği öngörülmektedir.

3.3. Çalışmanın Yöntemi

Nitel araştırmalar, olayları ve olguları doğal ortamları içinde tanımlayarak katılımcıların bakış açılarını anlamak ve yansıtmak üzerine odaklanan tümevarımsal bir araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Nitel araştırmalarda konuya ilişkin derinlemesine sonuçlara ulaşmak için odak grup çalışması kullanılmaktadır. Odak grup (focus group) ortak özelliklere sahip 4-12 katılımcıyla ve bir moderatörle gerçekleştirilen, katılımcıların düşüncelerini söyleyebileceği çok sesli bir ortam yaratılarak veri toplamayı amaçlayan bir tekniktir. Önceden belirlenmiş yönergeler kapsamında, görüşülen kişilerin birikimlerini ön planda tutan, katılımcıların söylemine ve bu söylemin toplumsal bağlamına dikkat edilmesi gereken nitel bir veri toplama tekniği olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Odak grup görüşmeleri özellikle araştırma konusu hakkında sosyal kodlara veya konu hakkında "ne" ve "nasıl" sorularının yanıtlarına net olarak hakim olunamadığı hallerde ağırlıklı olarak tercih edilmektedir. Hız, konuya ilişkin doğru katılımcılar seçilmiş ise etkililik ve konuya ilişkin rastlantısal bilgilere ulaşma odak grup çalışmalarının tercih edilme nedenlerindendir. Çalışma kapsamında müfredat oluşturmak için odak grup çalışmasında tarım ve iletişim alanının belirli tarafları bir araya getirilmek istenmiştir. Bu amaçla çalışma Çukurova Üniversitesi Tarımsal Yayım Haberleşme ve Uygulama Merkezi (TYHAUM)[2] işbirliğinde gerçekleştirilir. Odak grup çalışması merkez toplantı salonunda planlanır. Çalışmada odak grup Tarım İletişimi dersini Ziraat Fakültesine öneren İletişim Fakültesi öğretim üyesi tarafından yürütülmüştür. Odak grup süresi 70-80 dakikalık sürede gerçekleştirilmiştir

Odak grup katılımcıları ÇÜ Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri bölümünden 8, İletişim Fakültesinden 3, Adana Zirai Üretim İşletmesi Tarımsal Yayım ve Hizmet içi Eğitim Merkezi Müdürlüğü (TAYEM)'den 3 uzman ve bir ekonomi gazetecisi olacak şekilde toplam 15 kişiden oluşturulmuştur. Basında tarım gazeteciliği alanından çalışan sayısının sınırlı olduğu gözlenmiştir. Tarım İletişimi Odak grubu oluşturmak için ilgili taraflara TYHAUM aracılığı ile davet yazısı gönderilmiştir. Ziraat alanındaki akademisyenler kendi alanlarına ilişkin bilgi ve tecrübeye sahipken, bu bilgi ve tecrübenin

[2] Çalışma sürecinde ÇÜ TYHAUM Müdürü Prof.Dr. Müge Kantar Davran sürecin yürütülmesinde kolaylaştırıcı olarak bulunmuş olup katkıları çok kıymetlidir.

tarımın hedef kitlesine ulaştıracak olan teknikleri ise İletişim Fakültesi akademisyenleri değerlendirecektir. Farklı grupların bir arada oluşu farkındalığı ve etkileşimi arttırmak amacıyla tercih edilmiştir. Etkileşim diğer yöntemlerden çok daha fazla bilgi edinilmesi açısından oldukça önemlidir. Odak Grup çalışmasında öncelikle yürütücü tarafından çalışmanın amaç ve kapsamı tanıtılmıştır. Daha sonra Tarım İletişimi dersinin içerik ve öğrenme kazanımlarını oluşturmak için odak grup çalışmasında aşağıdaki sorular sorulmuştur. Önce sıra ile daha sonra dinamik grup diyaloğunun bir parçası olarak bu konu hakkında konuşmaları için cesaretlendirilmiştir.

Odak grup çalışma soruları:

1. Tarım(sal) iletişimi nedir? sizin için ne ifade etmektedir? Tarım(sal) İletişimi nasıl tanımlardınız?
2. Ziraat Fakülteleri için tarım iletişiminin önemi nedir?
3. Tarım(sal) iletişimi, özellikle geleceğe yönelik öngörülerinizle birlikte, bir ders başlığı olmalı mı, neden?
4. Tarım İletişimi ders içeriğinde hangi başlıklar olmalıdır? Derslerinizi Tarım(sal) İletişim ile ilişkilendirmek isterseniz nasıl bir yol izlersiniz?
5. Ziraat Fakültesi öğrencisinin bu ders sonunda kazanımları ne olmalıdır?
6. Tarımsal alanda iletişim başlığı altında hangi konulardan söz edebiliriz? Tarım ve iletişim ilişkisini nasıl kurgularsınız?

Odak grup çalışması yoluyla yürütülen bu çalışmada Tarım İletişimine dair bilgi ve yaklaşımları, derse ilişkin bölüm öğretim üyelerinin beklentilerinin neler olduğu görülmek istenmiştir.

4. ÇALIŞMANIN BULGULARI

Tarımın karşı karşıya olduğu en büyük sorun, tarımın paydaşlarıyla profesyonel ve etkili iletişimin olmamasıdır. Ülkemizdeki Ziraat Fakülteleri programları, öğrencilere hayvan bilimi, bitki bilimi ve tarım ekonomisi dahil olmak üzere çeşitli tarım disiplinlerinde dersler verirken, tarım endüstrisindeki insanlarla ve tüketicilerle etkin bir şekilde iletişim kurmaya hazırlayacak ders içeriklerinde iletişim başlığının yeniden değerlendirilmesi gerekir. Bu amaçla hazırlanan çalışmada odak grup için bir araya gelen akademisyen ve uzmanların her birine soru formu ve konuyu tanıtıcı bir broşür dağıtılmıştır. Ayrıca çalışmada ses kaydı da alınmıştır. Bir programdaki ders içeriğinin geliştirilebilmesi için genel yaklaşım mevcut programda eğitim verenlerin görüş ve deneyimlerini almaktır. Bu çalışmada, mevcut program müfredatına yeni başlıkta bir dersin dahil edilmesi için gerekli olan akademisyen geri bildirimleri alınmaya çalışılmıştır.

Odak grup katılımcılarına ilk soru kapsamında tarım iletişimi mi, yoksa tarımsal iletişim olarak kavramsallaştırılmalı gerektiği sorulduğunda odak gruptan tarım iletişiminin daha büyük bir üst başlık olduğu, zaten her alanda tarımsal kavramını kullandıklarını ve Tarım iletişimi olarak kullanılmasının daha geniş bir anlam ifade edeceğine dair geri dönüşler alınmıştır. Tarımsal iletişim ve tarım iletişimi arasında tam bir uzlaşı olmamakla birlikte Tarım İletişimi kavramı daha ağırlıklı olarak benimsenmiştir. Bu nedenle çalışma Tarım İletişimi üst başlığında devam etmiştir. Daha sonra iletişim kavramı üzerinde durulmuştur. İletişim kavramının geniş bir kavram olduğu herkesin iletişime ihtiyacı olduğu görüşü bildirilir. Tarımla ilgili bilgilerin, sorunların ve süreçlerin aktarılması, paylaşılması olduğu gibi amaçlı bir şekilde yönetilmesi gerektiği konusunda görüş bildirildi. Katılımcılardan birisi Tarım iletişimini üreticilerin tarımsal üretim sırasında karşılaştıkları sorunların ilgililere aktarılması ve tarımdaki gelişme ve yeniliklerin üreticilere aktarılması olarak hedef kitle bağlantılı ve iletişimin aktarım sürecine ilişkin bir tanımlamaya gitmiştir. Yine tarım ile ilgili yapılan aktivite ve çalışmaların konu ile ilgili kişilere aktarılması biçiminde bir tanımlamayla karşılaşılmıştır. Genel olarak tarım iletilerinin tüm paydaşlara aktarımı tarım iletişimi olarak tanımlanmıştır. Odak grupta basın sektöründe bulunan katılımcı tarım iletişimini tarım içeriklerini uygun araç ve bilgilendirme olarak tanımlarken etkileşim kavramını da, yani karşılıklılık prensibini de eklemiştir. Odak grubun iletişim akademisyenleri ise tarım iletişimi kavramını beklendiği gibi tüm faaliyetlerin, dönüşümlerin iletişim araçlarından ve iletişim disiplinin kuramlarından faydalanılan iletişim biçimi, tarım alanında üretici, tüketici, kanun koyucu ve haber medyası arasındaki doğru veya yanlış bilgi akışını toplumun lehine çevirebilmek için uygulanan iletişim yöntemi olarak açıklamışlardır. TAYEM uzmanları ise iletişimin tekniklerinin etkili olarak kullanılarak bilgilerin aktarımı olarak tanımlamışlardır.

Katılımcılar ikinci soru olan "Ziraat Fakülteleri için Tarım iletişimin önemi nedir?" sorusuna net biçimde önemli ve gereklidir cevabını vermişlerdir. Ziraat fakültesi akademisyenleri, fakültenin bilinirliğinin artması, kişisel iletişim, doğru bilginin aktarılması, paydaşlara bilgiyi aktarabilmeleri bakımından iletişim bilgisin öğrencilerde eksik olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar Ziraat öğrenci ve mezunları için iletişimin gerekli olduğunu özellikle kendini ifade etme, bilgilerini aktarabilme temelinde iletişimi tanımladıkları görüldü. Fakültede yapılan projelerin üreticilere aktarılması ve bilimsel bilginin yaygınlaştırılması, sorunların karar vericilere iletilmesi noktasında tarım iletişimi dersinin gerekli olduğundan bahsedilmiştir. İletişim fakültesi akademisyenleri, ziraat öğrencilerinin kendi bilgilerini haber olarak aktarabilmelerinin önemli olduğunu ve bunun için temel iletişim stratejilerini kullanmaları gerektiğini bildirirken kitle iletişimi üzerinde durmuşlardır. TAYEM uzmanları bilgi kirliliğini önlemede iletişim bilgisi olan ziraat öğrencilerinin önemli fonksiyonları olacağını, hedef kitle tanımını öğrenerek sektöre hazır hale geleceklerini, beden dilini kullanarak ikna yeteneklerinin gelişebileceklerini vurgulamışlardır. Bu soruya ilişkin ziraat akademisyenleri kişilerarası iletişim becerileri temelinde tarım iletişimi dersine ihtiyaç olduğunu belirtmiş, temel iletişim becerileri katılımcılar tarafından vurgulanmış ancak bu becerilere ek tanımlamalar getirilmemiştir. Hedef kitleyi ya da paydaşları anlama, iletişimden istenen sonucu belirleme, istenen sonuca ulaşmak için bir plan geliştirme, düzenleme, sözcükleri kağıda dökme, düşünceleri organize etme becerisi gibi becerilerden ve kitle iletişiminden söz edilmemiştir.

"Tarım iletişimi, özellikle geleceğe yönelik öngörülerinizle birlikte, bir ders başlığı olmalı mı, neden?" sorulmuş ve insan iletişimi için gereklidir cevabını veren ziraat akademisyenleri, öğrencilerinin sahada iletişim konusunun eksikliğini yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar dijital teknolojilerle birlikte çağımızın gereği olarak iletişim konusunda birden fazla ders içeriğinin olmasının ziraat eğitimi için gerekli olduğunu söylemiştir. Ziraat fakültesi öğrencilerinin teorik bilgileri farklı ortamlarda kısa ve öz biçimde doğru bir şekilde aktarmasının önemli bir ders çıktısı olacağı yorumu yapılmıştır. Katılımcılar her bir bölümün özelliğine göre birden fazla başlık önermiştir. Bitkisel üretimde iletişim, hayvansal üretimde iletişim gibi. Ayrıca bilginin nasıl aktarılacağının bir teknik işi olduğu ve yeni iletişim teknolojileri ile bunun da tarım iletişimi dersi ile öğretilebileceği belirtilmiştir. TAYEM uzmanları geniş anlamda tarımsal içerikleri belirlemek ve bunu kitlelere iletmenin yollarının önemli olduğu ve medyaya ilişkin birkaç başlığın daha açılmasının gerekli olduğunu vurgulamışlardır. İletişim akademisyenleri özellikle Antroposen çağı denilen, insanoğlunun Dünya'ya olan etkisinin en üst düzeye çıktığı bu çağda tarımının öneminin tarım içeriklerinin paylaşılması gerektiği, tarım okuryazarlığının da ders içeriğinde olması ya da yeni bir ders başlığında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Katılımcılar "Tarım İletişimi ders içeriğinde hangi başlıklar olmalıdır? Derslerinizi Tarım(sal) İletişim ile ilişkilendirmek isterseniz nasıl bir yol izlersiniz?" sorusuna uygulamalı çalışmalar aracılığıyla dersleri ilişkilendirilebileceği ve mezuniyet projeleri ile tarım iletişimi dersine öncelik verilmesi önerildi. Tarımda yeni iletişim teknolojileri, kişilerarası iletişim teknikleri, tarıma dair doğru bilginin önemi, doğru bilginin kanallarda aktarımı, beden dili kullanımı, video, fotoğraf gibi teknolojileri kullanarak bilgiyi aktarabilme yöntemlerinin öğretilmesi konuları genel başlıklar olarak söylendi. İletişim akademisyenleri tarım haberciliği, tarım belgeselciliği, tarım iletişiminde tasarım, dijital içerik üretimi, tarım reklamcılığı ve tarım okuryazarlığı gibi konu başlıklarının olması gerektiğini ancak tüm bu başlıkların tek bir ders içinde öğretilmesinin mümkün olmayacağını belirtildi. Yeni iletişim teknolojilerini ve sosyal medya kullanımlarına ziraat öğrencileri için değerli olduğunu ve geleneksel ve yeni medya bileşimini ve bunların nasıl etkili ve verimli bir şekilde kullanılacağını anlamaları gerektiği söylendi. Sözlü iletişim ve topluluk önünde konuşmanın temel olarak içerikte yer alması gerektiği ifade edildi.

Odak grup katılımcılarına "Ziraat Fakültesi öğrencisinin bu ders sonunda kazanımları ne olmalıdır?" sorusuna, verilen ders içeriği kapsamında öğrencinin tarım iletişiminin ne olduğu, kapsamının nelerden oluştuğu, tarım iletişiminde kullanılan terminolojileri öğrenmesi, yayın ve yayımcılık ilkelerini bilmeli, temel düzeyde içerik üretebilmesi ve kişilerarası iletişimi yönetme becerisini kazanması gerektiği iletişim akademisyenlerinin önerisi olurken, basından katılımcı tarım bilgilerini en sade ve kısa biçimde medyada aktarımını öğrenmeleri gerektiğini belirtmiştir. İletişim becerilerini, dil ve içerik yazımını geliştirmeleri TAYEM uzmanlarının beklentileri olmuştur. Ziraat akademisyenleri bilgilerini paydaşlarına kişilerarası yöntemle ve medya aracılığıyla aktarımını öğrendikleri kadar doğru bilgiye nereden ulaşabileceklerini de öğrenmiş olmaları, bilgiye

ulaşabilmeyi, paylaşabilmeyi ve bilgiyi iletişim yoluyla organize edebilmeyi bilmeleri gerektiğini belirtirler.

Son soru olarak katılımcılara "Tarımsal alanda iletişim başlığı altında hangi konulardan söz edebiliriz? Tarım ve iletişim ilişkisini nasıl kurgularsınız? "sorusu kontrol amaçlı sorulduğunda benzer cevaplar alınmıştır. İletişim ve tarım terminolojisinin kullanıldığı etkili iletişim teknikleri ile tüm paydaşlarına bilgiyi aktarmaları belirtilirken farklı olarak geri bildirimlerin de önemli olduğu belirtilmiştir. İletişimciler tarım kampanyaları, tarım gazeteciliği, tarım haberciliği, tarım radyoculuğu, tarım televizyon programcılığı, tarım iletişiminde etik ve tarım okuryazarlığı, tarım bilgisinin aktarımında tekniklerin kullanımı konularının tarım ve iletişim ilişkisinde kurgulanması gerektiğini belirtmişlerdir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Ülkemizde 1950 yılında Gazetecilik eğitimi ile başlayan ve 1992 yılından sonra Basın-yayın Yüksekokullarının İletişim Fakültelerine dönüştürülmesiyle yeni fakülteler hızla kurulmuş ve 1997 yılında kurulmaya başlayan vakıf üniversitelerinin iletişim programlarına ilgi göstermesiyle günümüzde yüzü aşkın programda iletişim eğitimi verilmektedir. Ancak bu programlar kendi içinde teknoloji ile birlikte ders çeşitliliğine gitmekle birlikte tarım, sağlık gibi başlıklar ekonomi gazeteciliğinin içinde yer bulmuştur. Ülkemizde Tarım iletişimi gibi bir ders başlığının oldukça geciktiği ve uygulanmadığı ve yapısal fonksiyonalist yaklaşımlarla iletişim eğitiminin sürdürebilirlik noktasında güncellemesinin gerekli olduğu görülmüştür.

Odak grup çalışması sonunda iletişim ve ziraat akademisyenlerinin bir arada olmalarının her iki grup içinde farkındalık yarattığı görülmüştür. İletişim akademisyenleri açısından özellikle tarım gibi toplumun tüm paydaşlarını ilgilendiren bir konuda etkili iletişim yöntem ve pratiklerinin kullanılmadığı ve bu etkileşimle bilginin doğru biçimde dolaşıma gireceği ve tarım açısından sürdürülebilir bir dönüşüm yaşanabileceği gibi çevre bilinci, tarım felsefesi, ekolojik çözüm ve tarım kültür ve bilgisinin yaygınlaşarak kümülatif bir değişimin gerçekleşebileceğine ilişkin bir düşünce oluşmuştur. Özellikle tarım okuryazarlığının arttırılmasında ziraat fakültelerinin bilgi altyapısına ve iletişimcilerin teknik ve yöntemleri etkili sonuçlar doğurabilecektir. Ziraat fakültesi mezunların, tarım alanı dışındaki insanlarla nasıl iletişim kuracaklarını bilmeleri giderek tarımsal okuma yazma bilmeyen bir toplumda kendimizi bulduğumuz için özellikle önemlidir.

Çalışmada konun uzmanları ile yapılan odak grup sonuçlarıyla tarım iletişimin tanımlanması, tarım iletişiminin tarihi, tarım iletişiminin ülkemizdeki uygulamaları, iletişim teknik ve temellerinin tarım iletişiminde kullanılması, iletişim çeşitleri, sözlü, sözsüz ve görsel iletişim, kişiler arası iletişim, medya için içerik yazım ve etkili iletişim yöntemleri başlıklarından oluşturulmuştur. Odak grup çalışması neticesinde elde edilen veriler ve yurtdışı örnekler incelenerek oluşturulan Tarım İletişimi ders içeriği ÇÜ Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü öğrencilerine uygulanmıştır. BBP439 Tarım İletişimi I ve II (2 kredi ve 3 AKTS) olarak planlanan ders, seçmeli ders olarak yapılandırılmıştır. 2022-23 Akademik yılı Güz döneminde Ziraat Fakültesin Bahçe Bitkileri Lisans programından 17 öğrenci tarafından seçilmiştir.

Ancak tarım iletişimi eğitimi tek bir ders başlığıyla sınırlandırılamayacak genişlikte konular içerdiği bilinmektedir. Bu alana ilişkin var olan güncel koşullar ve zorlayıcı şartlar dikkate alınarak tarım iletişimi eğitimi için Ziraat ve İletişim fakülteleri arasında çift ana dal ve yan dal programlarının açılması bu alanın gelişebilmesi için temel öneri olarak sunulabilir. Ayrıca tarım iletişimi üst başlığında akademik çalışmaların yaygınlaşabilmesi için fon kuruluşlarının destekleri önemli başlıkların çıkmasına vesile olabilecektir.

KAYNAKÇA

Aherns, C. A & Gibson, C. (2013) The Evolution of the Agricultural Communications Degree Program at Texas Tech University: A Historical Perspective. *Journal of Applied Communications, 97* (2), 36-49.

Bailey-Evans, F. (1994). *Enhancing the agricultural communications curriculum: A national Delphi study*. Unpublished doctoral dissertation, Texas Tech University, Lubbock, TX

Corder, J. & Irlbeck, E. (2018). Agricultural communications skills, abilities, and kknoledge desired by employers compared to current curriculum: A literary review. *Journal of Agricultural Education, 59*(4), 177-193.

Doerfert, D. & Cepica, M. (1991). *The current status of agricultural communications/journalism programs in the United States.* Center for Agricultural Technology Transfer (CATT), Texas Tech University, Lubbock.

Duley, C., Jensen, R. & O'brien, J. (1984). *A review of agricultural journalism programs in the United States universities*. Unpublished master's thesis. University of Wisconsin-Rivers Falls

Duncan, C. H. (1957). *An evaluation of the agricultural journalism curriculum in land grant colleges.* Unpublished master's thesis, University of Missouri, Columbia.

Ergeç, Elpeze N. (2014). Uluslararası Yükseköğretim Eğilimleri Bağlamında İletişim Eğitimini Yeniden Düşünmek. *Selçuk İletişim, 8* (2), 5-31.

Large, M. (2014). Characteristics of agricultural communications undergraduate programs (Publication No. 1563510) *Master's thesis, University of Arkansas*. ProQuest Dissertations & Theses Global.

Lasswell, H.D. (1948). The structure and function of communication in society. L. Bryson, (ed.) in *The Communication of Ideas*, (s.216-228) New York: Harper and Brothers, 216-228

Miller, M. E. (1995). AAACE changed our lives: NPAC and agricultural communication in the'50s. *Journal of Applied Communications, 79*(3), 1-9.

Miller, J., Large, M., Rucker, J., Shoulders, K., & Buck, E. (2015) Characteristics of U.S. agricultural communications undergraduate programs. *Journal of Applied Communications, 99*(4), 76-90.

Miller, J. D., Maples B., S., Rucker, J., Buck, E., & Parks, A. (2020) Introducing the Academic Discipline of Agricultural Communications to the United Kingdom. *Journal of Applied Communications*. 104 (4) https://doi.org/10.4148/1051-0834.2364

Simonson, P. ve Peters, J. D. (2008) Communication and Media Studies, History to 1968,' Wolfgang Donsbach (Ed.) *in the International Encyclopedia of Communication.* Blackwell Publishing. Blackwell Reference Online.

Shannon, C. E., Weaver, W. (1949) *The Mathematical Theory of Communication*. University of Illinois Press, Urbana.

Sprecker, K. J. & Rudd, R.D. (1998). Opinions of practitioners concerning curricular requirements of agricultural communication students at the University of Florida. *Journal of Applied Communications, 82*(1), 31-42.

Tucker, M. (1996) Ferment In Our Field: Viewing Agricultural Communication Research From a Social Science Perspective. *Journal of Applied Communications*. 80 (4) https://doi.org/10.4148/1051-0834.1332

Truss, E. (2016). Environment Minister addresses the National Farmers' Union Conference. https://www.gov.uk/government/speeches/environment-minister-addresses-the-national-farmers-union-conference

Weckman, R., Witham, D. & Telg, R. (2000) Southern Agricultural Communications Undergraduate Programs: A Survey. *Journal of Applied Communications, 84* (4) 41-50.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 5. Baskı, Seçkin Kitabevi: Ankara

URL 1 https://moody.utexas.edu/about/mission-history Erişim:22.11.2022

URL 2 https://writtle.ac.uk/Diploma-of-Higher-Education-in-Agriculture Erişim: 21.11.2022.